

КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ЛОГІСТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Телєгін О.О., Коваль К.П.
НУ «Чернігівська Політехніка»

Abstract. *The main challenges for enterprises providing logistics services are outlined - interruption of supply chains, damage to transport and storage infrastructure, shortage of fuel, shortage of personnel and vehicles, refusal to accumulate large volumes of goods in warehouses, etc.*

Логістика, як комплексний процес планування та виконання ефективного транспортування та зберігання товарів від точки походження до точки споживання [1] завжди мала велике значення щодо ефективного функціонування економіки будь-якої країни.

Внаслідок бойових дій, що розпочалися ще у 2014 році на сході країни, а у лютому 2022 року переросли у повномасштабну збройну агресію, Україна зіткнулася із серйозними викликами щодо процесу транспортування та зберігання товарів, що призвело до необхідності адаптувати до умов сьогодення як економіку загалом, так і сферу логістики зокрема.

Кризові явища, як от переривання ланцюгів постачання, що існували до 24 лютого 2022 року, руйнування виробничо-промислових підприємств, пошкодження транспортно-складської інфраструктури, відчутний дефіцит паливно-мастильних матеріалів, нестача кадрів, діяльність логістичних операторів зазнає серйозних змін [2].

Доставка вантажів, як територією України так до інших країн, здійснюється переважно автомобільним і залізничним транспортом - морські перевезення наразі неможливі через блокування українських портів, а повітряні - через закрите небо. В той же час ризики, що пов'язані з перевезеннями автомобільним та залізничним транспортом значно зросли через загрозу повітряних атак по всій території України.

До початку повномасштабного вторгнення близько 75% вантажів транспортувалися морем. Внаслідок блокування морських портів, постало питання щодо пошуку альтернативних наземних шляхів для налагодження логістичних ланцюгів з урахуванням того, що морська логістика переважно зосереджена саме навколо портів [3].

Для забезпечення контейнерних перевезень в Україні досі не знайдено кращого логістичного рішення ніж відновлення прямого лінійного сполучення з українськими контейнерними терміналами на Чорному морі. Порівняно із даними 2021 року, після

повномасштабного вторгнення щомісячний вантажообіг України знизився на 91% (6500 TEU у 2022 році проти 70 000 TEU у 2021 році). Значно посилися роль інших держав щодо транспортування вантажів - близько 60% контейнерних перевезень здійснюється через Румунію, 35% контейнерів доставляється через Польщу, 5% транспортується альтернативними маршрутами [4].

Проте, враховуючи виклики сьогодення, контейнерні перевезення в Україні є надзвичайно складним і дорогим засобом доставки як комерційних вантажів, так і гуманітарної допомоги - вартість контейнерної логістики зросла приблизно на 25-40%, значно збільшився й час доставки контейнерів в Україну.

Щодо залізничного транспорту, також спостерігається низка перешкод для ефективного здійснення перевезення вантажів – затримки через додаткові операції на українських кордонах, різниця в ширині колії в залізничних мережах ЄС та України та пов'язані із нею додаткові операції, обмежена пропускна здатність євро-залізниць і рухомого складу ЄС.

Складнощі, що нині відчуває на собі логістична сфера безпосередньо відбиваються на експорті української агропродукції – до початку військових дій Україна експортувала понад 90% своєї сільськогосподарської продукції (близько 6 млн. тон на місяць) саме морськими шляхами. Використання альтернативних шляхів експорту агропродукції може стати лише частковим рішенням ситуації, що склалася, а відповідно є загрозою міжнародній харчовій безпеці [5].

Не менш важливим викликом щодо логістичних операторів стала й нестача водіїв та автотранспорту. Частина автотранспорту пошкоджено або навіть знищено внаслідок бойових дій, подекуди вантажівки вилучалися на потреби армії, що спонукало логістичних операторів до пошуку індивідуальних перевізників або до створення власного автопарку з уживаних автівок щоб задовольнити базові потреби.

Нестача ж водіїв, перш за все, пов'язана із тим, що здебільшого то є чоловіки працездатного віку, а відповідно - військовозобов'язані, що призвело до призову частини співробітників до лав збройних сил України. До того ж, не кожен з водіїв погодиться здійснювати доставку вантажів до регіонів, де тривають активні бойові дії, що також ускладнило діяльність логістичних операторів.

У відповідь на ситуацію, що склалася, з метою поліпшення стану логістичної галузі, на час війни уряд країни дозволив сідати за кермо вантажівки (категорія С, С1 вага 7,5 тон) водіям з посвідченням категорії В. Також щодо водіїв призовного віку існує можливість перетину кордону шляхом оформлення спеціальної заявки в системі «Шлях».

Ще однією проблемою логістичної сфери в умовах війни стала відмова від накопичення великих обсягів товарів на складах, що з одного боку є виправданою мірою – існує загроза знищення таких складів внаслідок військових атак та інших небезпечних ситуацій. З іншого боку, недостатні обсяги товарів на складах можуть призвести до неможливості вчасно та в повному обсязі задовольнити існуючий попит. Все це актуалізує пошук балансу між надмірними запасами із ризиком втратити усе та недостатністю товарів для задоволення потреб ринку - ретельного аналізу та визначення оптимальних запасів, а також постійного моніторингу ситуації та швидкого реагування на зміни на ринку та у внутрішніх процесах підприємства. Модерні логістичні вирішення, такі як системи "just-in-time" та "lean logistics," дозволяють підприємствам підтримувати оптимальні обсяги запасів, забезпечуючи високу ефективність та низькі витрати на логістику.

Висновки

Враховуючи надзвичайний характер сучасних конфліктів та загрози, пов'язані зі зберіганням товарів на складах, сучасні логістичні стратегії мають стати ключовими для успішного функціонування підприємств у сфері надання логістичних послуг.

Список використаних джерел:

1. Резнік , Н., Руденко, . С., & Пилипчук , К. (2022). Основні характеристики поняття логістики і системи управління ланцюгами постачань. *Innovation and Sustainability*, (3), 95–102. <https://doi.org/10.31649/ins.2022.3.95.102>.
2. П'ятий круглий стіл у рамках проєкту щодо «Відновлення ланцюгів постачання в умовах воєнного та післявоєнного стану в Україні». [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://trademaster.ua/articles/313540>
3. Логістика та міжнародна торгівля в Україні в умовах війни. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://eba.com.ua/logistyka-ta-mizhnarodna-torgivlya-v-ukrayini-v-umovah-vijny/>
4. Informall BG: Відновлення прямих контейнерних перевезень в Україну є гуманітарною потребою [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://usm.media/informal-bg-vidnovlennya-pryamih-kontejnernih-perevezzen-v-ukra%20%D1%97nu-%20%D1%94-gumanitarnoyu-potreboyu/>
5. Russia's war on Ukraine: Maritime logistics and connectivity. [Електронний ресурс].- Режим доступу: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733603/EPRS_ATA\(2022\)733603_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733603/EPRS_ATA(2022)733603_EN.pdf)